

Wpływ aktywacji stereotypu starości na tempo działania

Natasza Kalczuga, Aleksandra Kaszubowska, Bartłomiej Ostaszewski

Gdański Uniwersytet Medyczny

Abstrakt

Badania w zakresie primingu dostarczyły dowodu na to, że reprezentacje odpowiedzi na zachowania są automatycznie aktywowane przez obecność bodźców ze środowiska. Ze stereotypem starości związana jest powolność. W eksperymencie badanym aktywizowano stereotyp starości, co skutkowało wolniejszym tempem chodzenia w porównaniu do badanych w warunkach neutralnych.

Słowa kluczowe: stereotyp, starość, priming, aktywizacja stereotypu, zachowanie

1   Wstęp

Automatyczne procesy są definiowane jako mimowolne, nieświadome i bezwysiłkowe procesy poznawcze (Bargh, John, 1992). Jednym ze sposobów ich wywołania jest priming. Zjawisko primingu, jest przedmiotem wielu badań i okazuje się mieć znaczący wpływ na zachowania ludzi. Występuje ono gdy skutek ekspozycji na dany bodziec zmienia się postrzeganie oraz zachowanie wobec kolejnego bodźca. W jednym z badań nad nieświadomymi zmianami zachowania przeprowadzonym przez K. D. Vohs i współpracowników (Kathleen D. Vohs, Nicole L. Mead, 2006), osoby, na których zastosowano priming z wykorzystaniem pieniędzy preferowały granie i prace w samotności oraz utrzymywały większy fizyczny dystans do nowo poznaną osobą. Priming wykorzystano także do zbadania mechanizmów kategoryzacji społecznej - tego jak ludzie przypisują cechy innym (Karyłowski et al., 1999). Osoby badane miały za zadanie zwracać uwagę tylko na fizyczne właściwości prezentowanych słów. Gdy słowami tymi były cechy, badani dokonywali ich kategoryzacji na męskie i żeńskie. Prezentowane chwilę później imię, było identyfikowane szybciej, gdy rodzaj imienia (męskie, żeńskie) i przypisana kategoria cechy były ze sobą zgodne. W badaniu, w którym aktywizowano stereotyp osoby niemoralnej (pedofila), badani przestrzegali w większym stopniu higieny (Parzuchowski & Bocian, 2012). Wnikliwą analizę tego jak automatyczna aktywizacja stereotypów może wpłynąć na zachowanie przeprowadził John Bargh i współpracownicy (Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L., 2013). Badali oni między innymi jak ludzie będą zachowywać się po primingu związanym z konceptem nieuprzejmości i stereotypem Afroamerykanina. W każdym przypadku aktywizacja prowadziła do automatycznego ukierunkowania zachowania, na takie, które było zgodne z reprezentacją tego konstruktu w umyśle. Celem poniższego badania jest udowodnienie, że reprezentacje odpowiedzi na zachowania są automatycznie aktywowane przez obecność bodźców ze środowiska. Badanie to ma potwierdzić hipotezę, że aktywacja stereotypu starości powoduje spowolnienie tempa chodzenia. Aby wywołać automatyczną reakcję stereotypu starości niezbędne jest, aby osoba posiadała reprezentację tego stereotypu w umyśle, a także nie była świadoma działania prymów.

2   Materiał i metody

2.1   Materiał

Badanie przeprowadzono wśród próbki 32 osób (N = 32, 20 kobiet, 12 mężczyzn) w wieku od 15 do 70 lat (M = 23; SD = 12,08). Badani zostali w sposób losowy przydzieleni do szesnastoosobowych grup: eksperymentalnej (kobiety N = 15, mężczyźni N = 1; M = 19; SD = 1,29) lub kontrolnej (kobiety N = 5, mężczyźni N = 11; M = 27; SD = 15,83). Kryterium umożliwiającym udział w eksperymencie była prawidłowa sprawność motoryczna.

2.2 Metoda

Do przeprowadzenia badania w obu grupach użyto arkuszy zawierających 5 losowo wybranych rozsypanek wyrazowych. Badani zostali poinstruowani, by ułożyć z nich poprawne gramatycznie zdania. Grupa eksperymentalna otrzymała rozsypanki zawierające wyrazy kojarzące się ze stereotypem starości. Grupa kontrolna otrzymała rozsypanki z wyrazami nienacechowanymi stereotypowo. Wyrazy związane ze starością były zasięgnięte z eksperymentu J. A. Bargha (Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L., 2013) i zaadoptowane do warunków polskich. Żaden z wyrazów zawartych w rozsypankach grup nie odnosił się do ruchu. W procedurze wykorzystano również kwestionariusz zawierający 4 pytania, w tym 3 pytania buforowe i 1 pytanie znaczące („Czy zauważył/a Pan/i jakąś konkretną kategorię do której mogły należeć słowa użyte w zdaniach?”). Miało ono wykryć czy badani, w trakcie rozwiązywania arkusza z rozsypankami wyrazowymi, wywnioskowali jakiego problemu dotyczy badanie.

2.3 Narzędzia

Odległość 10 m została odmierzona za pomocą metra (przyrząd pomiarowy). Czas w którym badani pokonywali tę odległość odmierzano w sekundach za pomocą stopera.

2.4 Procedura

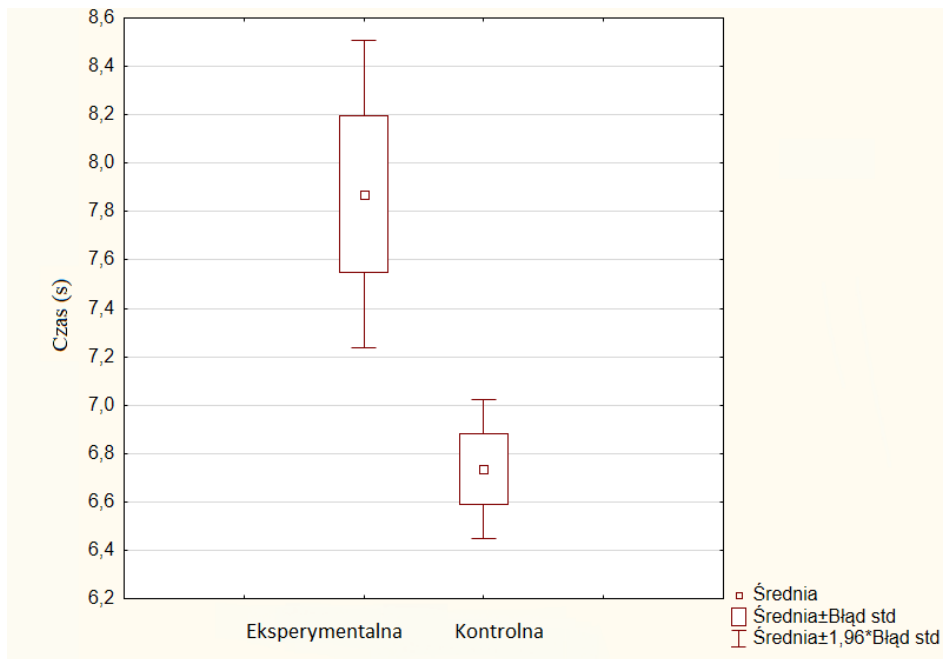
Osoby zostały dobrane do badania przypadkowo, a następnie losowo przydzielone do jednej z grup. Badanym mówiono, że celem eksperymentu jest sprawdzenie jak język wpływa na zachowanie oraz poinformowano ich o anonimowości wyników. Każdy z badanych rozwiązał arkusz z rozsypankami wyrazowymi. Badani zostali poinstruowani, aby po rozwiązaniu arkusza udać się do eksperymentatora w celu wypełnienia kwestionariusza. Eksperymentator znajdował się w odległości 10 m od miejsca w którym badany rozwiązywał arkusz. Gdy badany pokonywał tę odległość, eksperymentator odmierzał czas. Następnie badany wypełniał kwestionariusz.

2.5 Analiza statystyczna

Analizę wyników wykonano za pomocą programu Statistica. Użyto testu t dla grup niezależnych w celu zbadania różnic pomiędzy grupami.

3 Wyniki

Średnia pomiaru czasu w grupie eksperymentalnej wynosiła 7,87 sekund ($SD = 1,29$), a w grupie kontrolnej 6,73 sekund ($SD = 0,57$). Uzyskano wynik istotny statystycznie; $t = 3,2$; $p < 0,01$.

Ryc.1 Porównanie czasu potrzebnego na przejście dystansu 10 m w obu grupach.

4 Dyskusja

Procesy automatyczne są obiektem badań od XX wieku. Udowodniono ich obecność w wielu elementach poznania społecznego, między innymi: w podejmowaniu decyzji, osądach, reakcjach emocjonalnych i percepcji (Bargh, Schwader, Hailey, Dyer, & Boothby, 2012). Okazuje się, że zachowanie także podlega temu procesowi (Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L., 2013). Bodźce ze środowiska mogą subtelnie aktywować konstrukty umysłowe, które kierują zachowaniem nawet jeśli jednostka nie jest świadoma ich wpływu. Elementy środowiska sprawiają, że niektóre konstrukty są bardziej dostępne pamięci i to w pewien sposób (nie w pełni poznany) przeradza się w zachowanie (Wheeler & Demarree, 2009). Prymy mogą prowadzić do zmiany postrzegania siebie w danej chwili i tak modelować zachowanie. Nieświadoma, automatyczna aktywacja konstruktów związanych z przynależnością społeczną (taką jak role społeczne) skutkuje zwiększoną tendencją do zachowywania się w sposób opisany w skrypcie tego konstruktu. Zjawisko to tłumaczone jest na zasadzie przejmowania zachowania (behavioral contagion) (Bargh et al., 2012). Ta pewnego rodzaju mimikra sprawia, że skrypty zachowania ludzi starych mogą powodować „zarażanie się” (behavioral contagion) tym zachowaniem – jego aktywizację. Dlatego też ludzie u których aktywizowano stereotyp starości poruszali się wolniej, niż ludzie bez aktywizacji tego stereotypu. Ponadto, wydaje się, że priming działa na reakcję całego ciała, jakby aktywizując daną „rolę” lub „osobę”, a nie tylko pewne elementy związane z kategorią do której należy aktywizowana struktura. W ten sposób osoby nie tylko chodzą wolniej po primingu stereotypem starości, ale też postrzegają inaczej otoczenie, na przykład dystans do przebycia jako dłuższy lub wzniesienie jako bardziej strome (Chambon, 2009). Osoby poddawane primingowi poniekąd wchodzą w rolę osoby starszej w okresie trwania jego

efektów. Jednym ze sposobów wyjaśniania pochodzenia tego zjawiska jest wpływ utajonego poznania społecznego (implicit social cognition). Jego sednem jest to, że ślady przeszłych zdarzeń mają wpływ na niektóre działania nawet wtedy, gdy nie są one dostępne świadomości (Greenwald et al., 1995). W tym przypadku mógł być to kontakt z osobami starszymi. Innym sposobem wyjaśnienia jak priming działa na motorykę jest koncepcja the Active Self Account (Wheeler, Demarree, & Petty, 2007), która zakłada, że prymy mogą wpłynąć na zachowanie czasowo modulując obszar dostępnej świadomości. Zgodnie z tą koncepcją ludzie różnią się między sobą zawartością stereotypów, w skutek czego te same stereotypy prowadzą do różnych efektów behawioralnych (Wheeler & Berger, 2007). Skład stereotypu starości może się różnić poszczególnymi elementami u każdej osoby. Różnice w tym zakresie nie zostały uwzględnione w tym eksperymencie. Rozbieżność wyników w grupie eksperymentalnej(5,01s – 10,53s) mogła być więc tego skutkiem. Uwzględnienie ich w kolejnych badaniach mogłoby przynieść ciekawe rezultaty. Wpływ na wyniki mogłaby mieć świadomość uczestników co do kategorii z której zostały zaczerpnięte słowa użyte w rozsypankach wyrazowych (związane ze stereotypem starości). Zastosowany po badaniu kwestionariusz miał zapobiec uwzględnieniu w wynikach takiej sytuacji. Żaden z badanych nie zorientował się co jest celem eksperymentu. Grupy badane różniły się w znacznym stopniu płcią. W grupie badawczej istniała istotna przewaga kobiet, natomiast w grupie kontrolnej mężczyzn. Jednak badania z zakresu tempa chodzenia obu płci pokazują, że różnice między nimi są nieistotne (Ko, Tolea, Hausdorff, & Ferrucci, 2012), a więc nie mogły wpłynąć na uzyskane wyniki.

5 Wnioski

Eksperyment potwierdził, że aktywacja stereotypu starości powoduje spowolnienie tempa chodzenia. Mechanizmy automatycznych zachowań są tłumaczone na wiele sposobów od „zarażania zachowaniem”, przez samospełniającą się przepowiednię do utajonego poznania społecznego.

6 Bibliografia

- Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L. (2013). *Automaticity of social behavior: Direct effects of trait construct and ster...* 71(2), 230–244. Retrieved from <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?sid=f4d44b79-3bcf-4cb3-9be6-1a46b618a0e6%40sessionmgr114&vid=1&hid=113&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3D%3D#db=pdh&AN=1996-06400-003>
- Bargh, John, A. (1992). The ecology of automaticity : Toward Establishing the Conditions Needed to Produce Automatic Processing Effects. *The American Journal of Psychology*, 105(2), 181–199. <https://doi.org/10.2307/1423027>
- Bargh, J. A., Schwader, K. L., Hailey, S. E., Dyer, R. L., & Boothby, E. J. (2012). Automaticity in

- social-cognitive processes. *Trends in Cognitive Sciences*, 16(12), 593–605.
<https://doi.org/10.1016/j.tics.2012.10.002>
- Chambon, M. (2009). Embodied perception with others' bodies in mind: Stereotype priming influence on the perception of spatial environment. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(1), 283–287. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.08.023>
- Greenwald, A. G., Banaji, M. R., Bargh, J., Bhaskar, R., Blair, I., Bernstein, R., ... Wilson, T. (1995). Implicit Social Cognition: Attitudes, Self-Esteem, and Stereotypes Implicit Social Cognition: Introduction and Overview. *Psychological Review*, 102(1), 4–27. Retrieved from https://faculty.washington.edu/agg/pdf/Greenwald_Banaji_PsychRev_1995.OCR.pdf
- Karyłowski, J. J., Wallace, H., Motes, M., Liempd, D. Van, Eicher, S., Psychologii, W., & Florydy, U. (1999). Próba wykorzystania techniki torowania do badania kategoryzacji społecznej. *Przegląd Psychologiczny*, (1).
- Kathleen D. Vohs, Nicole L. Mead, M. R. G. (2006). The Psychological Consequences of Money The Psychological Consequences of Money. *Science*, (December).
<https://doi.org/10.1126/science.1132491>
- Ko, S.-U., Tolea, M. I., Hausdorff, J. M., & Ferrucci, L. (2012). Sex-specific differences in gait patterns of healthy older adults. *Journal of Biomechanics*, 44(10), 1974–1979.
<https://doi.org/10.1016/j.jbiomech.2011.05.005>.Sex-specific
- Parzuchowski, M., & Bocian, K. (2012). Aktywizacja stereotypu osoby niemoralnej nasila motyw czysto Ĝ ci. *Psychologia Społeczna*, 4(23), 297–306.
- Wheeler, S. C., & Berger, J. (2007). When the Same Prime Leads to Different Effects. *Journal Of Consumer Research*, 6340.
- Wheeler, S. C., & Demarree, K. G. (2009). *Multiple Mechanisms of Prime-to-Behavior Effects*. 4, 566–581.
- Wheeler, S. C., Demarree, K. G., & Petty, R. E. (2007). Understanding the role of the self in prime-to-behavior effects: The active-self account. *Personality and Social Psychology Review*, 11(3), 234–261. <https://doi.org/10.1177/1088868307302223>